

Commercial Banks' Profits Taxation: Tendencies and Problem Aspects

Nadiya Pashkurova

Post-graduate Student of Research Financial Institute
"Academy of Financial Management",
UKRAINE, Kyiv, Degtyarivs'ka street 38-44,
E-mail: shastie_87@mail.ru

The paper is dedicated to defining peculiarities and main tendencies in commercial banks profit taxation. Special attention in the research is dedicated to the problem of tax burden for bank institutions profit.

Peculiarities of commercial banks profit taxation in Ukraine are as follows:

- bank are payers of profit tax on general basis;
- as at April 1, 2011 profit tax rate is 23%;
- in fact the taxation object is not bank's real financial result but certain conditional criteria calculated according to the method defined by the Tax Code of Ukraine.

Made calculations and their further analysis show that during the period of 2007–2010 total amount of taxes paid by commercial banks of Ukraine dropped by 60,2%, profit tax payments decreased by 71,4%. Main reasons for such dynamics were the following:

- economic and financial crisis (starting from the second half of 2008 until 2010). They resulted in significant losses in the activity of Ukraine's banking system;
- adoption of the Law of Ukraine that obliged commercial banks to establish insurance reserve and qualify as gross expenditures;
- tax avoidance by banks due to using profit minimization schemes;
- disproportion in the tax system of Ukraine.

Despite the decrease in the amount of profit tax payment to the budget and reduction of tax burden on the commercial banks profit during 2007–2010 it still remains on very high level. Development of a certain model enabling the bank to assess the efficiency of tax planning measures and enabling the state to identify banks that require more thorough tax control and regulation is necessary to optimize tax burden on commercial banks profit tax.

*Переклад виконано в Агенції перекладів PIO
www.pereklad.lviv.ua*

Оподаткування прибутку комерційних банків: тенденції та проблемні аспекти

Надія Пашкурова

аспірант Науково-дослідного фінансового інституту
"Академія фінансового управління",
УКРАЇНА, м. Київ, вул. Дегтярівська, 38-44,
E-mail: shastie_87@mail.ru

В статті визначено особливості та основні тенденції в оподаткуванні прибутку комерційних банків. На основі проведених розрахунків визначено податкове навантаження з прибутку банківських установ та можливі напрями його оптимізації.

Ключові слова – банк, податок з прибутку, страхові резерви, податкове навантаження, оптимізація податкового навантаження.

I. Вступ

Податок на прибуток займає особливе місце в податковому регулюванні банківської діяльності. Він має найбільшу питому вагу у величині податкових платежів, що здійснюють банки, і є другим за значущістю податком, який формує бюджет. При цьому в науковій літературі залишаються невизначеними проблемні аспекти оподаткування прибутку банку та відсутня методика визначення податкового навантаження на банківський сектор

З огляду на це, доцільним є дослідження тенденцій оподаткування прибутку комерційних банків, методів визначення податкового навантаження з прибутку та шляхів його оптимізації.

II. Аналіз оподаткування прибутку банків у 2007–2010 рр.

Комерційні банки України є платниками податку на прибуток на загальних засадах нарівні з іншими підприємствами та організаціями України. Ставка податку на прибуток банків не відрізняється від ставки податку на прибуток підприємств, і з 1 квітня 2011 року становить 23%. [1] Об'єктом оподаткування є прибуток із джерелом походження з України та за її межами. Розрахунок об'єкту оподаткування банківських установ має свою специфіку, що зумовлено особливостями діяльності банків. Крім того, на практиці податок на прибуток фактично стягується не з реального фінансового результату банку, а з певного умовного показника, який розраховується за методикою, визначеною Податковим кодексом України.

Проведені розрахунки та їх наступний аналіз показали, що за період 2007–2010 роки загальна сума сплачених податків комерційними банками України скоротилася на 60,2%, сплата податку на прибуток зменшилася на 71,4% [2].

Важливо відмітити, що у 2007-першій половині 2008 років спостерігалися позитивні тенденції у діяльності комерційних банків України, і по резуль-

татам 2007 року чистий прибуток банків становив 8,6 млрд. грн. Незважаючи на поступове погіршення економічної та фінансової ситуації по результатах 2008 року оподатковуваний прибуток склав 10,5 млрд. грн., але сплата податку на прибутку скоротилася на 37,6%, внаслідок того, що 42 банки знизили обсяги сплати податку на прибуток.

У 2009 році відбулося різке зниження дохідності і стабільності банківської системи, погіршення фінансового стану банківського сектору України, банки було зобов'язано формувати страховий резерв. і як результат чистий збиток по системі склав 32,2 млрд. грн. В результаті, по окремих банківських установах сталася переплата податку на прибуток, а ряд банківських установ за 2009 рік задекларували значні суми від'ємного значення об'єкта оподаткування. При цьому податку на прибуток банками було сплачено у 2009 році на 4% більше (або на 103,7 млн. грн.), що мало свідчити про позитивні тенденції розвитку банківської системи, але насправді не відповідало реальній ситуації.

У 2010 продовжувалася фінансова криза, внаслідок чого діяльність банківської системи загалом було збитковою. При цьому чистий збиток зменшився порівняно із 2009 роком більше ніж удвічі і склав 13 млрд. грн., витрати на формування резервів скоротилися на 30%. За підсумками 2010 року відбулося поступове покращення основних фінансових показників банківської системи, але при цьому загальна сума сплаченого податку на прибуток комерційних банків скоротилася на 45%.

Таким чином, аналіз показав, що протягом останніх років частка податкових надходження від податку на прибуток комерційних банків до Державного бюджету України не перевищувала 6–8%. На думку деяких економістів, оподаткування банків є недостатнім. Протилежної думки дотримуються інші науковці, вважаючи, що податкове навантаження на банки має бути нижчим, оскільки подорожчання кредитів внаслідок збільшення податкового тиску на банки негативно відобразиться на виробничому секторі економіки.

III. Податкове навантаження з прибутку комерційних банків: визначення та напрями оптимізації

Для визначення податкового навантаження з прибутку комерційних банків доцільним є виділення абсолютного та відносного податкового навантаження. Абсолютне податкове навантаження з податку на прибуток – це загальна сума податку на прибуток, сплачена до бюджету, відносно – відношення абсолютної величини податкового навантаження до джерела сплати податків. При цьому, відносно податкове навантаження з податку на прибуток може бути розрахована на основі декількох методик, зокрема на основі даних фінансової або податкової звітності.

В даному дослідженні податкове навантаження з податку на прибуток було розраховано як відношення суми податків до прибутку до оподаткування. Для розрахунку було використано значення нарахованих податків, а не сплачених, оскільки саме нараховані податкові зобов'язання відображають реальне податкове навантаження. Крім того, при розрахунку даного показника було використано дані фінансової звітності, оскільки саме податок на прибуток за фінансовою звітністю є показником фінансового результату діяльності банку. Проведений розрахунок показав, що абсолютне податкове навантаження з податку на прибуток за період 2007–2010 років скоротилося на 832 млн. грн. (на 40,7%), відносно – на 1% (до 22,8%), але залишається на досить високому рівні [3]. Необхідно також враховувати, що на практиці податкове навантаження банків збільшується за рахунок формування страхових резервів, вимоги до яких відповідають всім формальним ознакам податку – вони обов'язкові, безповоротні, частково використовуються на фінансове забезпечення діяльності держави.

Таким чином, постає питання оптимізації податкового навантаження з прибутку банків. Вирішення даного питання можливе шляхом побудови певної моделі, яка б дозволила оцінити вплив оподаткування на рентабельність банківської діяльності на основі взаємопов'язаних показників – податкового навантаження на прибуток до оподаткування, коефіцієнтів податкового навантаження на активи і капітал банків. Побудова такої моделі дасть можливість банку оцінити ефективність заходів податкового планування, а державі – виявити банки, які потребують більшого податкового контролю та регулювання [4].

IV. Висновок

Таким чином, проведений аналіз показав, що не дивлячись на значне податкове навантаження на комерційні банки, їх участь у формуванні державного бюджету є незначною. Тому необхідним є подальше дослідження напрямів оптимізації податкового навантаження з прибутку банків з метою забезпечення зростання доходів кредитних організацій при одночасному збільшенні дохідності Державного бюджету.

Література

- [1] Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010: www.rada.gov.ua.
- [2] Повідомлення Департаменту контролю за фінансовими установами та операціями у сфері ЗЕД: <http://www.sta.gov.ua>.
- [3] Дані фінансової звітності банків України: <http://www.bank.gov.ua>.
- [4] Борисов, О.И. Влияние налогообложения на финансовые потоки банка. Дис.канд. экон. наук: 08.00.10 Москва, 2005. <http://www.lib.uar.ru.net/diss/cont/162762.html>.